

Rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan

Sammanfattning

Den här skriften innehåller Skolverkets allmänna råd om rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan (Publicerade i SKOLFS 2001:23) tillsammans med kommentarer. Skriften ger rekommendationer om hur handläggning av ärenden bör gå till, vilka utredningar som bör ligga till grund för bedömning och beslut, hur information till och samverkan med hemmet bör gå till samt beslutens innehåll och verkställighet.

Varje avsnitt inleds med en redogörelse för grunden för de allmänna råden. De allmänna råden kompletteras med kommentarer.

Ämnesord

Allmänna råd, särskolan, skollag, förvaltningslag, läroplan.

Beställningsadress:
Liber Distribution
Publikationstjänst
162 89 Stockholm
Tel: 08-690 95 76
Fax: 08-690 95 50
E-post: skolverket.lds@liber.se
www.skolverket.se
Beställningsnummer: 01:669

ISBN 91-89314-57-3

Grafisk form: Eva Edenby
Tryckeri: db grafiska

Innehåll

Förord	5
1 Mottagande i den obligatoriska särskolan	8
1.1 Inledning	8
1.2 Styrdokumentet	9
2 Utredning om mottagande i obligatoriska särskolan	10
2.1 Utgångspunkter för handläggningen	10
Allmänna råd	10
Kommentar	11
2.2 Underlag för bedömningen	13
Allmänna råd	13
Kommentar	16
2.3 Information till och samverkan med hemmet	18
Allmänna råd	18
Kommentar	19
3 Beslut om mottagande i obligatoriska särskolan	21
3.1 Beslutsfunktionen och besluten	21
Allmänna råd	21
Kommentar:	22
3.2 Bedömningar och beslut i tveksamma fall	25
Allmänna råd	26
Kommentar	26
Referenser m.m.	28
Bilaga 1 – Författningssammanställning	31

Förord

Under senare år har det skett en relativt stor ökning av antalet elever i särskolan. Skolverkets utredningar visar att det finns skillnader i hanteringen av mottagandeprocessen kommunerna emellan och att olikheterna i utrednings- och beslutsförfarandet påverkar antalet elever i särskolan. Mot bakgrund av dessa resultat gav regeringen Skolverket i uppdrag att ta fram ett material om rutiner för utredning och beslut om mottagande i särskolan. Uppdraget har resulterat i att Skolverket utarbetat allmänna råd med kommentarer.

Det är Skolverkets ambition att de allmänna råden ska leda till en större likvärdighet mellan kommunerna när det gäller rutiner för bedömning av och beslut om elevers rätt till särskola. De allmänna råden grundar sig på de bestämmelser som finns i skolförfattningarna och på den praxis som utvecklats under en följd av år i olika kommuner.

De allmänna råden med kommentarer vänder sig i första hand till de förtroendevalda som ansvarar för besluten om mottagande av skolpliktiga barn i särskolan och till de kommunala tjänstemän som bereder sådana ärenden.

Projektledare för arbetet med att ta fram de allmänna råden med kommentarer har varit Ulrika Lindén vid Skolverket. En grupp bestående av Lena Hammarberg, Anna Löfström, Anna Kempe, Karin Wahlström och Jan-Erik Östmar vid Skolverket samt sakkunniga experter Magne Dahl och Per-Arne Medin, har varit knutna till projektet. Synpunkter på materialet har bl.a. inhämtats från kommunala företrädare och företrädare för andra myndigheter och organisationer.

Mats Ekholm
Generaldirektör

Ulrika Lindén
Jurist

Att tas emot i särskolan – en översikt

Vägen in i särskolan innehåller flera moment. För många barn är dock processen inte särskilt komplicerad. De har redan i förskoleåldern varit i kontakt med landstingens habiliteringsverksamhet; utredningar har gjorts och diagnoser har ställts. Det är uppenbart att barnen skall erbjudas att fullgöra sin obligatoriska skolgång i särskolan.

Beträffande andra barn är processen mer långdragen. Skolgången kan ha påbörjats i grundskolan men ju längre tiden lidit har det blivit mer och mer problematiskt. Eleven har, även med det stöd som varje elev har rätt till i grundskolan, svårt att klara kunskapsmålen.

För de elever där svårigheterna kvarstår, trots omfattande stödinsatser i grundskolan, inleds i samråd med vårdnadshavarna ett utredningsförfarande. Expertis anlitas för att beskriva och förklara vilka svårigheter eleven har och om orsakerna kan vara bestående intellektuella funktionshinder hos eleven.

I vissa fall visar den samlade utredningen att barnet inte har rätt att tas emot i särskola enligt de kriterier som finns. Det konstateras att barnet inte har någon utvecklingsstörning eller att det borde vara möjligt för barnet att trots utvecklingsstörningen nå kunskapsmålen i grundskolan.

I andra fall visar den samlade utredningen att barnet har en utvecklingsstörning eller andra svårigheter som ger rätt till särskola.

Det är styrelsen för särskolan i barnets hemkommun som fattar beslut om barnet skall erbjudas särskola. Vårdnadshavarna avgör i sådana fall om erbjudandet skall accepteras. De har rätt att tacka ja eller nej i enlighet med försöksverksamheten om föräldrainflytande. Om barnet skall tas emot avgör styrelsen om träningskola eller grundsärskola är lämpligast. Rektorn avgör sedan i vilken undervisningsgrupp eleven ska gå.

För elever som börjat sin skolgång i grundskolan, kan förloppet sammanfattningsvis beskrivas i några punkter:

1. Elevens skolsvårigheter konstateras. Personal inom kommunen eller vårdnadshavarna väcker frågan om mottagande i särskolan.
2. Expertis utreder orsakerna till svårigheterna efter samråd med vårdnadshavarna.
3. Utredningarna analyseras. Är eleven behörig till utbildning i särskolan?
4. Om eleven bedöms vara behörig till denna utbildning erbjuds eleven särskola. Vårdnadshavarna avgör om erbjudandet skall accepteras.
5. Beslut fattas om mottagande i särskola.
6. Beslut fattas att eleven skall tillhöra grundsärskola eller träningskola.
7. Rektor avgör i vilken undervisningsgrupp eleven skall få sin undervisning.

1 Mottagande i den obligatoriska särskolan

1.1 Inledning

Alla förvaltningsorgan skall beakta allas likhet inför lagen, vilket bl.a. innebär krav på konsekvens och enhetlig rättstillämpning i myndigheternas beslutsfattande. Handläggning av ärenden om mottagande i särskola är myndighetsutövning mot enskild. Med hänsyn till den enskildes rättssäkerhet är det viktigt att ärendet blir riktigt utrett och att beslut fattas på ett välgrundat underlag. Syftet med dessa allmänna råd är att bidra till detta.

Allmänna råd är generella rekommendationer om hur författningar (lagar, förordningar och föreskrifter) kan tillämpas. Råden anger hur man kan eller bör handla i ett visst hänseende och syftar till att påverka utvecklingen i en viss riktning samt främja en enhetlig rättstillämpning. Dessa allmänna råd rör den kommunala handläggningen av ärenden om mottagande i särskola (2.1), vilket underlag som behövs för bedömning om mottagande (2.2) och hur information och samverkan med hemmet bör gå till under utredningsprocessen (2.3). Vidare rör de allmänna råden den kommunala beslutsfunktionen och innehållet i besluten (3.1) samt hanteringen vid tveksamma fall (3.2). Varje avsnitt inleds med en redogörelse för de bestämmelser som respektive råd utgår från.

De allmänna råden kompletteras med kommentarer. Kommentarererna innehåller information om de bindande bestämmelser som måste beaktas i handläggnings- och beslutsprocessen, uttalanden från staten rörande aktuella bestämmelser och annan beskrivande information som kan vara värdefull att ha kännedom om. Kommentarererna innehåller således inte några rekommendationer om hur man bör handla i en viss situation.

De allmänna råden med kommentarer rör mottagande i den obligatoriska särskolan. Materialet kan dock ge vägledning även vid mottagande i gymnasiesärskolan. Med särskola avses i denna skrift den obligatoriska särskolan.

De allmänna råden vänder sig i första hand till de förtroendevalda som ansvarar för besluten om mottagande av skolpliktiga barn i särskolan och till de kommunala tjänstemän som bereder sådana ärenden.

1.2 Styrdokumenten

De allmänna råden är tillämpningsanvisningar av bestämmelser i förvaltningslagen och i skolförfattningarna. Förvaltningslagen (1986:223) skall tillgodose rättssäkerhetskrav såsom opartiskhet, omsorgsfull handläggning och enhetlig bedömning. Bestämmelserna skall bidra till att ge ett så korrekt underlag som möjligt för förvaltningsbesluten så att de blir riktiga i sak. Skollagstiftningen reglerar bl.a. under vilka förhållanden ett barn kan tas emot i särskolan samt krav på kommunens information till och samverkan med såväl vårdnadshavare som med föräldrar som inte har vårdnadsansvar samt med barnen.

Grundläggande bestämmelser om särskolan finns i Skollagen (1985:1100), Särskoleförordningen (1995:206) och Lag (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång, som gäller till och med utgången av 2005. I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94 (1994:1), anges vidare den värdegrund skolans verksamhet skall vila på samt mål och riktlinjer för skolverksamheten. Där finns också särskilda mål för varje skolform. Målen för undervisningen i skolan utvecklas i de kursplaner som finns för särskolans olika ämnen.

I 2 och 3 §§ lagen om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång samt i 1 kap. 16 § och 3 kap. 3 § skollagen, anges vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda för att ett barn skall tas emot i särskolan.

För det första måste barnet bedömas inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål på grund av en utvecklingsstörning hos barnet. Med utvecklingsstörning jämföras i skollagen betydande begåvningsmässigt funktionshinder på grund av yttre våld eller sjukdom och autism och autismliknande tillstånd.

För det andra måste vårdnadshavarna lämna sitt medgivande till att barnet tas emot i särskolan för att en sådan placering skall komma till stånd. Vårdnadshavarna har således en lagstadgad rätt att låta barnet gå i grundskolan. Rätten att låta barnet gå i grundskolan kan återopas när som helst av vårdnadshavarna och oberoende av om ett beslut om mottagande i särskolan fattats eller inte. Däremot har vårdnadshavarna inte någon lagstadgad rätt att bestämma att barnen skall tas emot i särskolan.

I bilaga 1 finns de bestämmelser som de allmänna råden med kommentarer grundar sig på och som är aktuella vid utredning och beslut om mottagande i särskolan.

2 Utredning om mottagande i obligatoriska särskolan

2.1 Utgångspunkter för handläggningen

Följande allmänna råd meddelas som vägledning för tillämpningen av 3 kap. 3 § och 1 kap. 5 och 16 §§ Skollagen (1985:1100), 2 § Lag (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainsflytande över utvecklingsstörda barns skolgång, 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94), avsnitt 1 Rättigheter och skyldigheter, 2.4 Skola och hem och 2.8 Rektors ansvar.

ALLMÄNNA RÅD:

Initiering av ett ärende

Frågan om ett barn skall tas emot i särskolan kan väckas både av representanter för kommunen och av vårdnadshavarna. Föreligger det, genom personal inom kommunen eller vårdnadshavare, signaler om att en elev har svårigheter att nå upp till grundskolans kunskapsmål och att dessa kan bero på en utvecklingsstörning eller vad lagen därmed jämställer, bör kommunen utan dröjsmål i samråd med vårdnadshavarna påbörja en utredning för att klargöra om eleven har rätt att tas emot i särskolan. Den första åtgärden bör vara att utvärdera redan genomförda insatser för eleven i förskoleverksamheten, förskoleklassen eller grundskolan.

Beträffande barn som ännu inte har börjat skolan när frågan om särskola aktualiseras, bör relevanta uppgifter om barnet inhämtas i så god tid som möjligt inför ställningstagandet om rätten till denna skolform. Om barnet finns i förskoleverksamhet eller i förskoleklass bör, i samråd med vårdnadshavarna, kunskap hämtas därifrån.

Så snart frågan om utbildning i särskolan väcks bör vårdnadshavarna informeras om vilka utredningar som behöver göras och vad de syftar till, vad grundskola respektive särskola innebär samt vilka konsekvenserna av skolgång i särskolan blir för barnet på kort och lång sikt. De bör också informeras om vilka krav vårdnadshavarna kan ställa samt vilka möjligheter grundskolan och särskolan har att tillgodose barnets behov.

Rutiner

Tydliga rutiner för handläggningsprocessen, utredningar och beslut om mottagande i särskolan bör finnas i kommunen då sådana underlättar handläggningen och vårdnadshavarnas insyn i denna. Rutinerna kan tydliggöra hur handläggningsprocessen går till, vem vårdnadshavarna skall vända sig till, vem som ansvarar för en viss insats, vem som beslutar om vad och vilka beslut som kan överklagas.

Kommentar

Initiering av ett ärende

I Lpo 94 anges att skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande. Informationsutbytet mellan skola och hem har sin utgångspunkt i barnets behov och skolans uppdrag. De stödinsatser och den pedagogik som bäst svarar mot dessa behov skall inventeras och diskuteras fortlöpande mellan skola och hem.

Elever i grundskolan som är i behov av särskilt stöd har rätt till detta (4 kap. 1 § skollagen). När det behövs särskilda stödåtgärder skall ett åtgärdsprogram utarbetas i samråd med eleven och dennes vårdnadshavare (5 kap. 1 § grundskoleförordningen). Reglerna om särskilt stöd och åtgärdsprogram i grundskolan förutsätter att skolan har rutiner för att rapportera till rektor när en elev är i behov av särskilda stödåtgärder och för att dokumentera vilka åtgärder som vidtas. Inom ramen för åtgärdsprogrammet skall elevens svårigheter kartläggas och en planering av undervisningen och stödbehovet göras.

Vårdnadshavarna kan när de vill, såväl muntligen som skriftligen, aktualisera frågan om att deras barn skall tas emot i särskolan. Barnets hemkommun skall då bedöma barnets rätt till skolformen (3 kap. 4 § skollagen). När en ansökan kommer in skall den registreras utan dröjsmål och en utredning påbörjas (15 kap. 1 § sekretesslagen och 7 § förvaltningslagen). Finns det signaler om att ett barn kan vara aktuellt för att tas emot i särskolan skall kommunen på eget initiativ väcka frågan om utredning av barnet (3 kap. 3 § skollagen).

Ansvar för handläggningen

Som framgår av inledningen är det viktigt att ärenden om mottagande i särskolan blir riktigt utredda, att beslut fattas på ett välgrundat underlag och att vårdnadshavarna har insyn i handläggningsprocessen. Det är styrelsen för särskolan i barnets hemkommun som ansvarar för detta. Detta gäller oavsett om barnet

blir mottaget i den egna kommunens skolor, i annan kommun eller i en fristående skola. Även om frågan väcks när barnet är mottaget i en fristående skola eller i en annan kommuns grundskola åligger ansvaret hemkommunen (3 kap. 4 § skollagen).

Krav på handläggningen

När frågan väckts om ett barn skall tas emot i särskolan startas ett ärende i kommunen. Handläggningen av sådana ärenden skall ske i enlighet med förvaltningslagen. (I avsnitt 2.2 framgår mer om utredningsprocessen.) Kommunerna har en serviceskyldighet gentemot vårdnadshavarna. Bl.a. skall kommunen informera vårdnadshavarna om sådant som rör skolan (4 §). Den/de som handlägger ärendet, skall beakta möjligheten att inhämta upplysningar och yttranden från andra myndigheter om sådana behövs. Kommunens personal skall uttrycka sig lättbegripligt och även på andra sätt underlätta för den enskilde vid kontakten med kommunen (7 §).

I de fall vårdnadshavare eller barnet inte behärskar svenska eller har allvarlig hörsel- eller talskada bör tolk anlitas. (8 §).

I förvaltningslagen finns också regler om dokumentation och kommunikation som skall beaktas i handläggningsprocessen. Uppgifter som kommunen får på annat sätt än genom en handling, t.ex. muntliga uppgifter, som kan ha betydelse för utgången i ärendet skall antecknas (15 §). Vårdnadshavarna har rätt att fortlöpande ta del av de uppgifter som tillförs ärendet, t.ex. de utredningar som ligger till grund för beslut (16 §). Vårdnadshavarna har också rätt att yttra sig över alla uppgifter som tillförts ärendet innan detta avgörs (17 §). Alla uppgifter som kan komma att ligga till grund för beslutet om att ta emot ett barn i särskolan måste således dokumenteras och tillföras ärendet. Det kan röra uppgifter från såväl vårdnadshavarna som andra. Dokumentationen ger möjlighet till insyn i de utredningar, bedömningar, stödåtgärder och uppföljningar som kommunen har gjort.

Sekretess

När det finns anledning att få fram uppgifter om ett barn är det nödvändigt att kommunen inhämtar vårdnadshavarnas medgivande. Det kan exempelvis finnas uppgifter om barnet som skyddas av sekretesslagen och som därför inte kan lämnas utan vårdnadshavarnas medgivande.

Eftersom utredning om eventuellt mottagande i särskolan kan sträcka sig över flera myndighets- och organisationsgränser är det viktigt att handläggare och utredare är väl förtrogna med sekretesslagen. Det gäller såväl de möjligheter till som hinder för samverkan som finns. Sekretessbestämmelser som kan bli aktuella under mottagningsprocessen är framförallt 1 kap., 7 kap. 1, 9 och

38 §§ om skyddet för enskilda personliga förhållanden, 14 kap. om vissa begränsningar i sekretessen och om förbehåll och 15 kap. om registrering av och utlämnande av allmänna handlingar m.m. En beskrivning av sekretessen på skolans område ges bl.a. i boken Sekretess i skola och förskola, Carl Norström och i Svenska kommunförbundets skrift Sekretess i förskola och skola m.m.

2.2 Underlag för bedömningen

Följande allmänna råd meddelas som vägledning för tillämpningen 3 kap. 3 § och 1 kap. 5 och 16 §§ skollagen och 2 § lagen om försöksverksamhet med ökat föräldrainsflytande över utvecklingsstörda barns skolgång.

ALLMÄNNA RÅD

Helhetsbedömning

För att ta emot ett barn i särskolan måste en bedömning göras att barnet inte kan nå upp till grundskolans kunskapsmål på grund av en utvecklingsstörning eller vad skollagen därmed jämställer. Detta ställningstagande förutsätter en helhetsbedömning av barnet. Bedömningen bör utgå från såväl testresultat som från barnets sätt att fungera och utvecklas i sin lärmiljö och i umgänget med andra barn. Det är väsentligt att alla aspekter som skall vägas in i bedömningen utreds.

Helhetsbedömningen bör utgå från barnets bästa, sett på kort och lång sikt. Den bör normalt grunda sig på:

- den tidigare kunskap som finns om barnet,
- hemmets och förskoleverksamhetens/skolans iakttagelser av barnet,
- utvärdering av de stödåtgärder som prövats samt
- de nödvändiga utredningar en helhetsbedömning förutsätter.

I de fall det genom tidigare utredningar är uppenbart att barnet inte kommer att nå grundskolans kunskapsmål på grund av en utvecklingsstörning eller vad lagen därmed jämställer, behöver inte alltid ytterligare utredning göras inför beslutet om mottagande i särskolan.

Beträffande barn med annan kulturell och språklig bakgrund bör extra uppmärksamhet ägnas förutsättningarna för en korrekt bedömning. Särskilda faktorer som kan påverka utredningen är t.ex. ofullständig skolgång i det tidigare hemlandet, kulturskillnader och språksvårigheter. Testresultat bör tolkas med försiktighet då testinstrument inte är kulturneutrala och därför riskerar att ge missvisande resultat. Risk föreligger också för att barnets

◀ språkfärdigheter mäts och inte dess kognitiva förmåga. Särskilt bör behovet av noggranna observationer och kartläggningar av eleven och dennes samspel i hem- och skolmiljön under en längre period uppmärksammas. I de fall eleven har modersmålsundervisning bör modersmålslärares bedömning av elevens förutsättningar att uppnå kunskapsmålen vägas in.

Vårdnadshavarnas erfarenheter och syn på barnet och dess utveckling bör alltid tas till vara i utredningsprocessen. Även barnet bör, i den mån det kan ske, få komma till tals och ges möjlighet att beskriva sin skolsituation och sina behov och önskemål. Helhetsbedömningen bör således göras utifrån alla genomförda utredningar satta i relation till barnets livserfarenheter.

Utredningarna

Varje utredning som initieras inför beslut om mottagande i särskolan sker på uppdrag av styrelsen för särskolan och skall ligga till grund för en samlad bedömning inför beslut om barnet skall erbjudas utbildning i särskolan eller inte. Det är viktigt att det framgår tydligt vad respektive utredning skall belysa och att utredningarna håller den kvalitet och får den omfattning som krävs för att belysa orsakerna till barnets problem. Olika typer av expertkunskaper erfordras för att genomföra de utredningar som behövs. För bedömningen av barnets behörighet för särskolan behövs normalt såväl pedagogisk, psykologisk, medicinsk som social sakkunskap.

Pedagogisk utredning

Syftet med den pedagogiska utredningen är att ge svar på frågan om barnet har förutsättningar att nå kunskapsmålen i grundskolan. Baserad på observationer över tid bör den ge en allsidig och realistisk bild av barnets förutsättningar och möjligheter att nå kunskapsmålen.

För att underlätta arbetet med utredningen och säkerställa ett fullgott utredningsresultat bör kommunen ha rutiner för den pedagogiska utredningen. Av dessa bör det framgå vad som skall belysas och redovisas i utredningen om barnets pedagogiska situation samt om barnets kunskapsutveckling i olika ämnen.

Av utredningen bör det tydligt framgå vilka insatser som förskoleverksamheten/förskoleklassen/skolbarnsomsorgen/skolan gjort för att anpassa verksamheten till barnets behov samt vilka resultat som följt av dessa insatser.

Det är nödvändigt att den pedagogiska utredningen tydliggör om alla adekvata pedagogiska insatser och anpassningar, som kan krävas i grundskolan, verkligen är prövade och om barnets förmåga att nå grundskolans kunskapsmål är otillräcklig. Det kan också vara av värde att i utredningen ▶

redovisa resultat från diagnostiska material och tester. Om eleven redan går i grundskolan och det föreligger osäkerhet om tillräckliga pedagogiska insatser har gjorts bör eleven gå kvar där medan ytterligare utredningar görs och särskilt stöd sätts in.

Utredningen bör utföras av de pedagoger som bäst känner barnet och dess pedagogiska situation. Personal med specialpedagogisk kompetens utgör en viktig resurs för kartläggningen av vilka svårigheter barnet har och orsakerna till dessa.

Psykologisk utredning

Psykologutredningen syftar till att beskriva barnets kognitiva förmåga.

Utredningen bör innefatta en redogörelse av barnets utveckling fram till den aktuella tidpunkten, bedömning av barnets kognitiva förmåga via begåvningsstest och andra professionellt vedertagna bedömningsinstrument samt psykologens slutsatser utifrån sin analys av bedömningsunderlaget. Analys och resultat bör relateras till en beskrivning av barnets beteende. Om analysen visar att misstanke om utvecklingsstörning föreligger men tveksamhet råder, bör underlaget om möjligt kompletteras. Om tveksamhet råder även efter komplettering, bör detta tydligt redovisas i utredningen.

Medicinsk utredning

Den medicinska utredningen syftar till att ge en bild av barnets hälsa samt så långt möjligt klargöra medicinska orsaker till barnets svårigheter och vad dessa kan innebära för barnets fortsatta utveckling.

Utredningen bör i förekommande fall fastställa om det i enlighet med 1 kap. 16 § skollagen föreligger betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, samt autism eller autismliknande tillstånd.

Utredningen bör också i förekommande fall ge besked om alternativa diagnoser som kan förklara barnets svårigheter. Om ytterligare funktionshinder förekommer i förening med utvecklingsstörning eller vad lagen därmed jämställer, bör detta belägas i utredningen.

Social utredning

Den sociala utredningen syftar till att komplettera underlaget. Utredningen bör visa i vad mån situationen i hemmet eller i övrigt utanför skolan kan ge ytterligare förklaring av betydelse när det gäller barnets förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Kommentar

Beslut med långtgående konsekvenser

Beslut i frågor om mottagande i särskolan får många och långtgående konsekvenser. De framtida studiealternativen för den enskilde eleven begränsas genom att gå i särskola men innebär samtidigt möjlighet till större anpassning till elevens funktionshinder. Rättssäkerhetsperspektivet är därför ytterst centralt. Den diagnos som ställs i samband med utredning inför beslut om mottagande i särskola kan också ligga till grund för begäran om insatser enligt Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Det är emellertid inte det faktum att man har rätt till särskola som gör att man är berättigad till LSS-insats, utan att man ingår i personkretsen enligt LSS. Socialstyrelsen har gett ut föreskrifter och allmänna råd om LSS. (Se även Handikapplagen LSS, Kommentarer till lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och assistansersättningslagen.)

Barnkonventionen och barnkonsekvensanalyser

Sverige har genom att ratificera FN:s barnkonvention förbundit sig att följa konventionens artiklar. Enligt artikel 3 i konventionen skall barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Vad som är bäst för barnet måste därför alltid beaktas vid beslut om barns rättigheter. I artikel 28 och 29 stadgas rätten till utbildning och syftet med denna. Våren 1999 antog riksdagen "En nationell strategi" för att förverkliga FN:s barnkonvention i Sverige. Bl.a. skall barnkonsekvensanalyser göras vid kommunala beslut som rör barn.

Barnkonsekvensanalyserna skall vara ett verktyg för att på ett konkret och strukturerat sätt omsätta barnkonventionens artikel om barnets bästa. En bedömning skall göras av vilka framtida konsekvenser ett beslut kan få för barnet. Om kommunala beslut bedöms få stora eller tämligen stora konsekvenser bör barnkonsekvensanalyser göras. En prövning av barnets bästa måste alltid grundas på barnkonventionen, aktuell lagstiftning och kunskap hämtad från vetenskap och beprövad erfarenhet. Frågor man bör ställa sig är bl.a. vilka särskilda problem eller intressekonflikter som kan finnas med förslaget, hur förslaget påverkar eller påverkas av andra faktorer, vilken hänsyn som tagits till barnets synpunkter på förslaget och vilka kompensande åtgärder som kan behöva vidtas (Rapport från barnens myndighet, Barnombudsmannen 2001, s. 103-104).

Krav på utredarna och intygen

Staten har i flera olika utredningar betonat vikten av att beslut om att placera ett barn i särskolan skall föregås av noggrann utredning gjord av kompetent

personal. I prop. 1991/92:94 anfördes bl.a. att för att kunna bedöma personkretstillhörigheten måste kommunerna ha tillgång till kompetent personal med goda kunskaper både om elever med utvecklingsstörning och om särskolan. I den utredning som låg till grund för särskolans kommunalisering (SOU 1991:30) framgår att elevärenden som rör särskolans elevkrets bör ställa krav på särskild kunskap om utvecklingsstörning och autism.

Socialstyrelsen har gett ut föreskrifter om avfattande av intyg m.m. (SOSFS 1981:25). I dessa anges bl.a. att hälso- och sjukvårdspersonalen bör beakta att ett intyg kan få avgörande betydelse för såväl offentliga som enskilda rättsförhållanden. Därför skall man noga se till att man endast uttalar sig om förhållanden som man har tillräcklig kännedom om. Vidare föreskrivs att intyget skall innehålla noggranna uppgifter om det material som ligger till grund för intyget, t.ex. personlig undersökning vid ett eller flera tillfällen, datum för undersökningen, uppgift om mångårig vård eller bekantskap samt hänvisning till journaler, remissvar eller annat skriftligt material. Intygsgivaren skall vidare vara objektiv när han/hon samlar in det material som han skall grunda intyget på. Uttalandena i ett intyg skall vara så fullständiga och otvetydiga som möjligt och bör göra det möjligt för mottagaren att själv bilda sig en uppfattning om förhållandena.

Bedömning av villkor för mottagande i särskola

Det är viktigt att utredningarna ger ett tillräckligt underlag för de ställningstaganden som måste göras. Ställning måste tas till om barnet har möjlighet att nå upp till grundskolans kunskapsmål med det stöd den har rätt till, om barnet har en utvecklingsstörning eller vad skollagen därmed jämställer och om en eventuell oförmåga att nå målen beror på en utvecklingsstörning eller därmed jämställt och inte på något annat. För att kunna erbjudas särskola måste samtliga ovan nämnda kriterier vara uppfyllda.

I förarbetena till skollagen (prop 1985/86:10, s. 43) definieras utvecklingsstörning som "en intellektuell funktionsnedsättning som beroende på grad och miljö utgör ett handikapp" (s. 43). Vidare anges att psykologiska, sociala och pedagogiska faktorer skall vägas samman vid bedömning av den intellektuella förmågan. Samma definition av utvecklingsstörning återfinns i specialmotiveringen till lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (prop. 1992/93:159).

Bedömning av om utvecklingsstörning föreligger eller ej kan vara svår att göra trots omfattande utredningar. Enligt vedertagen praxis anges intelligenskvoten 70 som övre gräns för utvecklingsstörning (Sonander & Emanuelsson 1990, ref. Grossman 1973, WHO 1977). Vid varje bedömning finns emellertid

en osäkerhetsmarginal, varför en intelligenskvot inte kan användas som en totalbeskrivning av ett barns intelligens. Först efter en sammanvägning av testresultat från olika tidpunkter kopplat till en omsorgsfull bedömning av miljöfaktorer och pedagogiska insatser över tid blir diagnosen trovärdig. I förarbetena till 1967 års omsorgslag (prop. 1967:142, s. 104ff) anges att behovet av särskoleundervisning långt ifrån alltid står i relation till den intelligenskvot som kommer fram vid testning. Någon precisering av den erforderliga graden av intellektuell funktionsnedsättning, t.ex. genom att man anknyter till en viss bestämd intelligenskvot, är därför inte möjlig. Vidare framhålls att nedsättningen inte behöver vara allmän, dvs. ha drabbat förståndslivet i dess helhet. (Se även Skolväsendets överklagandenämnd Beslut Nr A 156, 1999-12-15)

Vid bedömning av om eleven kan nå upp till grundskolans kunskapsmål eller inte måste enligt förarbeten självfallet beaktas det stöd som skall ges till grundskoleelever som har svårigheter i skolarbetet. Grundskolans kunskapsmål finns angivna i Lpo 94 och i kursplanerna. De mål som främst utgör grunden för bedömningen är de mål som i läroplanen benämns Mål att uppnå i grundskolan (prop. 1994/95:212, s. 20f).

Barnets möjligheter att uppnå kunskapsmålen i skolan är beroende av många faktorer. Går eleven redan i skolan avgörs kunskapsutvecklingen inte bara av de egna förutsättningarna att lära. Också omgivningen i övrigt såsom övriga elever i klassen, arbetssätt, lärarens förhållningssätt till sitt uppdrag och till eleven liksom lärarens anpassning av undervisningen till elevens personliga förutsättningar påverkar barnets möjligheter att utvecklas. Även hemmets förmåga och resurser att stödja eleven har stor betydelse.

2.3 Information till och samverkan med hemmet

Följande allmänna råd meddelas som vägledning för tillämpningen Lpo 94 avsnitt 1 Rättigheter och skyldigheter, 2.4 Skola och hem och 2.8 Rektors ansvar, 17 § förvaltningslagen samt 2 § lagen om försöksverksamhet med ökat föräldrainsflytande över utvecklingsstörda barns skolgång.

ALLMÄNNA RÅD:

Kontaktperson

Det är viktigt att vårdnadshavarna alltid erbjuds att delta i informationsutbytet under utredningsprocessen. För att underlätta informationsutbytet bör kom

munen utse en kontaktperson som under utredningens gång kan ha den kontinuerliga kontakten med vårdnadshavarna och barnet.

Information

Den som ansvarar för utredningen eller kontaktpersonen bör också informera vårdnadshavarna och, i den mån det kan ske, barnet om vad utredningen innebär. Den bör också när utredningen är klar beskriva för vårdnadshavarna vad som framkommit och vad detta kan betyda för barnet.

I de fall helhetsbilden visar att barnet har rätt att tas emot i särskola, bör vårdnadshavarna informeras om detta av en person med ingående kunskap om skolformen. Vårdnadshavarna måste också informeras om sin rätt att själva avgöra vilken skolform deras barn skall tas emot i samt, om en av vårdnadshavarna eller båda inte medger att barnet tas emot i särskola, på vilket sätt grundskolan i så fall kommer att stödja barnet. Om ett barn bedöms uppfylla villkoren för särskolan men vårdnadshavarna är tveksamma till en sådan placering bör de informeras om möjligheten att deras barn på försök kan tas emot i särskolan under högst sex månader.

Kommentar:

Föreskrifter

I Lpo 94 framgår den rätt till information som vårdnadshavare (och föräldrar som inte är vårdnadshavare) har. Bl.a. skall skolan klargöra för elever och föräldrar vilka målen för de olika utbildningarna är, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har (avsnitt 1, Rättigheter och skyldigheter). Vidare skall alla som arbetar i skolan samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling (avsnitt 2:4, Skola och hem).

Det är viktigt att notera att även föräldrar som inte är vårdnadshavare har rätt att få information om sitt barns skolgång. De har dock inte någon lagstadgad rätt att avgöra om barnet skall tas emot i särskolan eller grundskolan (2 § lagen om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång, 6 kap. 11 § och 13 § Föräldrabalken).

Förarbeten

Vikten av information till och samverkan med hemmen har betonats i flera förarbeten. I proposition om ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång (1994/95:212) anfördes att det är viktigt att skolan för en fort-

löpande dialog med föräldrarna och informerar om de olika skolformerna. Detta är nödvändigt för att vårdnadshavarna skall kunna ta ställning till om barnet skall fullgöra skolplikten i grundskolan eller särskolan och för att de skall kunna bedöma effekterna av sitt ställningstagande. Av informationen bör framgå vilka krav de olika skolformerna ställer på eleverna, vilka krav vårdnadshavarna kan ställa på skolan samt hur respektive skolform har förutsättningar att tillgodose elevens behov.

3 Beslut om mottagande i obligatoriska särskolan

3.1 Beslutsfunktionen och besluten

Följande allmänna råd meddelas som vägledning för tillämpningen 3 kap. 3-6 §§ och 6 kap. 3 § skollagen samt 20 § och 21 § förvaltningslagen.

ALLMÄNNA RÅD:

Beslutsfunktion och bedömning

Den eller de personer som bereder ärendet och ger förslag till beslut bör ha ingående kunskaper om särskolan och vilka barn som kan tas emot i skolformen. Förslag till beslut bör grunda sig på en helhetsbedömning av barnets behov och möjligheter utifrån genomförda utredningar. Bedömningen bör, om möjligt, göras av annan än den/de som bidragit med utredningsunderlag, för att så långt som möjligt säkerställa en objektiv bedömning.

Leder bedömningen till ett förslag om att barnet skall tas emot i särskolan bör det av beslutsunderlaget framgå att båda vårdnadshavarna skriftligt samtycker till placeringen.

Beslutets innehåll

För att göra beslutet tydligt bör det i beslutsdokumentet göras åtskillnad mellan själva beslutet och grunderna för beslutet. Det kan göras genom olika rubriker, t.ex. Beslut och Grunder för beslut. Beslutet behöver då inte innehålla mer än det slutliga avgörandet, dvs. om eleven skall tas emot eller inte eller om ärendet skall avskrivas.

Beslut att inte ta emot ett barn i särskolan trots att vårdnadshavarna önskat särskola för sitt barn, måste motiveras. För att säkerställa ett korrekt och sakligt beslut bör också beslut om att ta emot ett barn i enlighet med vårdnadshavarnas vilja motiveras. I motiveringen bör anges vilka faktiska förhållanden som styrkts i ärendet, hur dessa förhållanden bedömts rättsligt eller på andra grunder samt vilka rättsregler och eventuella värderingar avgörandet grundas på. Det bör t.ex. framgå vilka faktorer som beaktats i den sammanvägda bedömningen ►

◀
vad gäller barnets förmåga att nå kunskapsmålen och orsakerna till den eventuella oförmågan, hur faktorerna vägts samman samt vad som fällt avgörandet i tveksamma fall.

Beslut om avskrivning av ärenden bör fattas när vårdnadshavarna inte vill att utredningsprocessen fortsätter eller om ärendets vidare behandling omöjliggörs av andra omständigheter.

Verkställighet

Ett beslut om att en elev som redan går i grundskolan skall tas emot i särskolan bör verkställas omedelbart. Om en överenskommen placering vid skolenhet, i klass eller grupp inte kan ske omedelbart, bör utbildningen för barnet ändå utgå från särskolans tim- och kursplaner snarast efter beslutet. Om beslut fattas innan barnets skolplikt inträder bör beslutet verkställas när skolplikten inträder eller, på begäran av vårdnadshavarna, höstterminen det kalenderår barnet fyller sex år eller i vissa fall det kalenderår barnet fyller åtta år.

Prövotid i annan skolform

Ett skolformsbyte på prov i annan skolform är en stor förändring för eleven, varför en försöksplacering i särskolan som inte med stor sannolikhet bedöms leda till beslut om mottagande i särskolan, bör användas restriktivt. Av ett beslut om försöksplacering bör det framgå när placeringen skall påbörjas och när den senast kommer att upphöra.

Kommentar:

Beslutsfunktionen

I den utredning som låg till grund för kommunaliseringen av särskolan betonades att beslut om mottagande till särskolan bör fattas på hög nivå och under medverkan av personal med särskild kompetens inom handikappområdet. Oavsett på vilken nivå besluten fattas, kräver enligt utredningen rättssäkerheten att det står fullständigt klart vem som skall fatta och ansvara för besluten (SOU 1991:30, s. 113). Styrelsen för särskolan är alltid ytterst ansvarig.

Olika typer av beslut

Om frågan väckts om ett barn skall tas emot i särskolan och handläggningen påbörjats har ett ärende i juridisk mening anhängiggjorts hos kommunen. All påbörjad handläggning skall enligt allmänna rättsgrundsatser avslutas genom ett skriftligt beslut. Detta skall ske oavsett om kommunen eller vårdnadshavaren aktualiserat ärendet och oavsett beslutets innehåll.

Innehållet i de utredningar som behandlas i avsnitt 2 måste kunna ligga till grund för följande ställningstaganden och beslut:

- *Behörighetsprövning*

Prövningen innefattar en samlad bedömning av utredningsunderlaget vid vilken det fastställs om barnet har rätt till utbildning i särskolan. Prövningen avser om barnet bedöms ha förmåga att nå upp till grundskolans kunskapsmål och om så inte är fallet om detta beror på att barnet har en utvecklingsstörning eller vad skollagen därmed jämställer. (3 kap. 3 § skollagen, 1-3 §§ lagen om försöksverksamhet med ökat föräldrainsflytande över utvecklingsstörda barns skolgång).

- *Beslut om mottagande i skolform*

Behörighetsprövningen ligger till grund för beslut om mottagande. Styrelsen beslutar om kraven för att bli mottagen i särskolan är uppfyllda och om barnet skall tas emot i särskolan eller inte. En förutsättning för att barnet skall tas emot är att ingen av vårdnadshavarna motsätter sig ett sådant beslut. Beslut om mottagande kan överklagas (3 kap. 5 § skollagen), se nedan under överklagande.

- *Beslut om form av särskola*

Styrelsen beslutar även om eleven skall tillhöra grundsärskolan eller träningskolan (6 kap 3 § skollagen). Beslutet kan inte överklagas på annat sätt än genom 10 kap. Kommunallagen (1991:900) (s.k. kommunalbesvär).

- *Beslut om klass/grupptillhörighet*

Rektorn för särskolan beslutar i vilken klass/grupp eleven skall undervisas (6 kap. 1 § särskoleförordningen). Beslutet kan inte överklagas (8 kap 1 § särskoleförordningen). Efter överenskommelse mellan berörda rektorer och om vårdnadshavare medger det, kan en elev i särskolan få sin undervisning i en grundskoleklass (integrerad elev). Detta innebär att särskolans kursplaner gäller för eleven och att rektorn för särskolan får besluta om avvikelser från särskolans timplan, med hänsyn till undervisningens uppläggning i grundskolan (6 kap. 1 § särskoleförordningen).

- *Beslut om försöksplacering i särskolan*

Detr finns möjlighet för elever till en tidsbegränsad försöksplacering om högst 6 månader i annan skolform om de skolhuvudmän som berörs är överens och barnets vårdnadshavare lämnar sitt medgivande. Beslut om försöksplacering fattas av styrelsen för särskolan (3 kap. 6 § skollagen). Försöks-

placering kan t.ex. användas i fall då det står klart att barnet uppfyller kraven för att mottas i särskolan men vårdnadshavarna är tveksamma till om skolformen är den rätta för deras barn.

- *Beslut om avskrivning*

I det fall det under handläggningen uppstår skäl att inte gå vidare med utredningsprocessen skall ärendet avslutas genom att kommunen beslutar att avskriva ärendet från vidare handläggning. Exempel på sådana förhållanden kan vara att kommunen väckt frågan om ett barns mottagande i särskola och vårdnadshavarna redan från början är klart och definitivt avvisande till en sådan placering. Ett annat exempel är att barnet under processen flyttar till en annan kommun eller utomlands. I de fall barnet flyttar till annan kommun måste dock avflyttningkommunen först se till att ärendet förs över till den nya kommunen innan det avskrivs.

Beslutets innehåll

Beslut om ett barn skall tas emot i särskolan eller inte skall enligt allmänna rättsgrundsatser vara skriftligt, ange vilket barn det gäller och det lagrum beslutet grundar sig på. Med hänsyn till att det rör sig om myndighetsutövning skall beslutet innehålla de skäl som legat till grund för det slutliga beslutet. Dessa skäl får utelämnas om ”beslutet inte går någon part emot eller om det av någon annan anledning är uppenbart obehövt att upplysa om skälen” (20 § förvaltningslagen). Skälen får också uteslutas helt eller delvis om det är nödvändigt med hänsyn till skyddet för enskilda personers förhållanden.

Vårdnadshavarnas rätt att säga nej

Genom lagen om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång får vårdnadshavarna själva avgöra om det barn, som bedöms behörigt för särskolan, skall tas emot i särskolan eller inte (3 §). Vårdnadshavarna måste således vara överens om ett mottagande i särskolan. Rätten att som vårdnadshavare avgöra att barnet inte skall gå i särskolan kan också utnyttjas efter att beslut om mottagande i särskola tagits, t.ex. om någon av vårdnadshavarna senare anser att placeringen inte är den rätta. I sådana fall skall styrelsen besluta att eleven inte längre skall vara elev i särskolan.

Verkställighet

Enligt 6 kap. 5 § skollagen skall hemkommunen se till att alla som har rätt till särskoleutbildning får sådan. I det fall beslutet inte verkställs omedelbart tvingas eleven att försätta i en skolform som man bedömt att eleven inte kan uppnå

målen för. Skolväsendets överklagandenämnd uttalade i ett ärende, där kommunen i oktober beslutat om att barnet skulle tas emot i särskolan från och med höstterminen nästa år, bl.a. följande. A ”har enligt hemkommunens beslut rätt att gå i särskolan. Av de anförda bestämmelserna i skollagen följer därmed att kommunen är skyldig att omedelbart ta emot honom som elev i särskolan och ge honom den utbildning han har rätt till. Vad som i beslutet sägs om att utbildningen inte skall börja förrän höstterminen 2000 strider således mot skollagen och skall därför upphävas” (Beslut Nr A 155, 1999-12-02). De bestämmelser som refererades till i ärendet var 3 kap. 3 § och 6 kap. 5 § samma lag. (Jmf. Beslut Nr A 10, 1995-01-19 och A 112, 1999-07-23)

Överklagande

Styrelsens beslut att ett barn inte skall tas emot i särskolan kan överklagas (3 kap. 5 § skollagen). Ett överklagande får göras av barnets vårdnadshavare hos Skolväsendets överklagandenämnd genom förvaltningsbesvär, varför besvärshänvisning skall bifogas beslutet (21 och 22 §§ förvaltningslagen). Båda vårdnadshavarna måste stå bakom överklagandet för att det skall tas upp till prövning (6 kap. 13 § Föräldrabalken, jmf. Skolväsendets överklagandenämnds beslut A 14, 2000-05-11). Överklagandet skall ges in till styrelsen för särskolan inom tre veckor från det datum den klagande fick del av beslutet (23 § förvaltningslagen). Beslutet skall därvid omprövas av styrelsen utifrån överklagandet och ändring skall ske om beslutet bedöms uppenbart oriktigt (27 § samma lag). Om styrelsen vidhåller sitt beslut skall det överlämnas till Skolväsendets överklagandenämnd för prövning. I samband med detta skall också alla handlingar i ärendet sändas till nämnden. Skolväsendets överklagandenämnd kan därvid med bindande verkan sätta ett nytt beslut i det överklagade beslutets ställe. Nämndens beslut kan inte överklagas.

Kontinuerlig prövning

Om en elev som har tagits emot i särskolan senare bedöms kunna nå grundskolans kunskapsmål, skall styrelsen för särskolan besluta att eleven inte längre skall vara elev i särskolan (3 kap. 4 § skollagen). Även detta beslut kan överklagas av elevens vårdnadshavare.

3.2 Bedömningar och beslut i tveksamma fall

Följande allmänna råd meddelas som vägledning för tillämpningen 3 kap. 3 § skollagen och 1-3 §§ lagen om försöksverksamhet med ökat föräldrainsflytande över utvecklingsstörda barns skolgång.

ALLMÄNNA RÅD:

Orsaker till tveksamma fall

Beslut om skolform måste vara välgrundat. Finns det tveksamheter vid helhetsbedömningen är det nödvändigt att klargöra vari dessa består. Tveksamheten kan röra brister i utredningsunderlaget t.ex. att utredningarna inte ger svar på vad som efterfrågats eller att utredningarna i övrigt inte håller tillräcklig kvalitet. Utredningarna bör då kompletteras eller göras om.

Även i de fall utredningarna har god kvalitet kan det råda tveksamhet om barnet har rätt att gå i särskolan. Den samlade bilden kan visa att barnet har en låg begåvningsnivå men begåvningsprofilen kan vara mycket ojämn och inte utesluta att barnet har förutsättningar att nå kunskapsmålen om skolsituationen är väl anpassad. Det kan också vara svårt att avgöra en framtida kunskapsutveckling då den är beroende av faktorer som inte enkelt kan mätas, som barnets kommande utveckling och mognad, trivsel i skolan och barnets motivation i skolarbetet. Vid tveksamhet av detta slag bör vårdnadshavarnas åsikt om barnets bästa och barnets egen uppfattning tillmätas stor betydelse.

Att låta eleven pröva skolgång i särskolan under en viss tid om högst sex månader bör inte användas som ett alternativ vid tveksamheter om eleven verkligen uppfyller villkoren för att tas emot i särskolan. Inte heller bör möjligheten användas som en del av utredningsunderlaget.

Kommentar

Ett beslut måste tas

Utredningarna skall resultera i ett ställningstagande om barnet har rätt att bli mottaget i särskolan eller ej. Det går således inte att låta ett ärende vila på grund av att man inte är säker på om kraven för att bli mottagen i särskolan är uppfyllda eller inte.

Orsaker till tveksamma fall

Orsakerna till tveksamheterna kan vara flera varför generella riktlinjer för hur man bör handla är svåra att ge. Gäller tveksamheten barnets förutsättningar att nå grundskolans kunskapsmål och denna tveksamhet leder till att barnet inte skall tas emot i särskolan kan det dock finnas anledning till fortsatta observationer av barnets kunskapsutveckling. I dessa fall är skolans förmåga att anpassa skolsituationen till barnets förutsättningar extra viktig.

Står barnet inför sin skolstart eller nyligen börjat skolan kan det vara än svårare att bedöma barnets framtida kunskapsutveckling. Ger dessutom den

psykologiska eller medicinska utredningen tveksamt resultat huruvida barnet tillhör särskolans personkrets eller inte och detta inte beror på utredningsbrister, är osäkerhetsfaktorerna flera. Fortsatta observationer över tid och om möjligt komplettering av utredningsunderlag efterhand, bör då få avgöra ett framtida ställningstagande.

Det kan råda tvekan om vilken vikt som skall läggas vid olika expertutlåtanden i den samlade bedömningen. I ett sådant ärende som främst gällde om ett barn var utvecklingsstört i skollagens mening, uttalade Skolväsendets överklagandenämnd (Beslut A 142/94):

I ett sådant fall som detta där olika experter och sakkunniga inte har samma uppfattning bör, när man har att bestämma vilken skolform som är den "rätta" för barnet, stor vikt också fästas vid vad barnets vårdnadshavare anser.

I utskottsbetänkandet 1995/96: UbU 1 Val av skolform för utvecklingsstörda barn m.m. betonades vikten av att vid beslut om barnets placering i viss skolform utgå från barnets bästa. Föräldrarna har huvudansvaret för barnets utveckling och fostran och känner barnets situation väl. Föräldrarna bör därför enligt betänkandet vara de som har de främsta förutsättningarna att kunna agera utifrån barnets bästa.

Referenser m.m.

Internationella konventioner

FN:s konvention om barnets rättigheter (antagen av FN:s generalförsamling den 20 november 1989)

Föreskrifter och allmänna råd

Föräldrabalken

Skollagen (1985:1100)

Lag (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainsflytande över utvecklingsstörda barns skolgång

Förvaltningslagen (1986:223)

Kommunallagen (1991:900)

Sekretesslagen (1980:100)

Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) (SKOLFS 1994:1)

Socialstyrelsens föreskrifter om avfattande av intyg (SOSFS 1981:25)

Socialstyrelsens allmänna råd om LSS

Offentligt tryck

Prop. 1967:142

Prop. 1985/86:10

Prop. 1991/92:94

Prop. 1992/93:159

Prop. 1994/95:212

1995/96 UbU 1

SOU 1991:30

SOU 1991:46

Praxis

Skolväsendets överklagandenämnds beslut

Nr A 142/1994

Nr A 10, 1995-01-19

Nr A 112, 1999-07-23

Nr A 155, 1999-12-02

Nr A 156, 1999-12-15

Nr A 14, 2000-05-11

Litteratur

Barnombudsmannen (2001) Rapport från barnens myndighet. *Båda är bäst, typ*

Ekendahl, Stig-Ulf (1996) *Särskolans historia i Östergötland: Landstinget i Östergötland*

Grunewald, Karl & Carl Leczinsky (2001) *Handikapplagen LSS. Kommentar till lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och till assistansersättningslagen: Norstedts juridik*

Grunewald, Karl & Lennart Westman (1973) *Omsorgslagen med kommentarer*. Statens nämnd för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer: Allmänna förlaget

Hellners, Trygve & Bo Malmkvist (1999) *Nya förvaltningslagen med kommentarer: Norstedts juridik*

Norström, Carl (1999) *Sekretess i skola och förskola: Gothia*

Skolverket (1999) *Kvalitet i särskolan samt Skolverkets planerade insatser och prioriteringar (Dnr 1996:565)*

Skolverket (2000) *Hur särskild får man vara? En analys av elevökningen i särskolan (Dnr 2000:2037)*

Skolverket (2001) *Tillsyn av den obligatoriska särskolan 1 En analys av resultat från Skolverkets tillsyn 1999-2000*. Liber Distribution

Sonnader, Karin & Emanuelsson, Ingemar (1990) *Utvärdering genom uppföljning av elever. VII. Svagbegåvade i vanlig skola. En uppföljning genom högstadiet och gymnasieskolan*. Rapport nr 4/1990. Högskolan för lärarutbildning i Stockholm, Institutionen för pedagogik, Uppsala universitet, Institutionen för psykiatri.

Svenska kommunförbundet (1998), *Sekretess i förskola och skola mm*

Bilaga 1

Författningssammanställning

Bestämmelserna återges i dess lydelse den 1 maj 2001. Observera att det kan förekomma fel i texten. Kontrollera därför alltid texten mot den tryckta versionen.

Skollagen (1985:1100)

1 kap. 5 § För barn och ungdomar som inte kan gå i grundskolan och gymnasieskolan därför att de är utvecklingsstörda finns särskolan. Kommunerna är huvudmän för särskolan.

Efter överenskommelse med en kommun får ett landsting vara huvudman för viss utbildning inom särskolan.

1 kap. 16 § Det som i lagen sägs om utvecklingsstörda gäller även dem som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, samt personer med autism eller autismliknande tillstånd.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns bestämmelser om vissa andra särskilda insatser än utbildning.

3 kap 1 § Barn som är bosatta i landet har skolplikt enligt föreskrifterna i detta kapitel. Skolplikt gäller dock inte i fråga om barn, som varaktigt vistas utomlands eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet skall gå i skola.

Skolplikten motsvaras av en rätt att få utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom.

3 kap. 2 § Barn skall fullgöra skolplikten i grundskolan, särskolan eller specialskolan. Skolplikten får också fullgöras enligt 8-10 kap.

3 kap. 3 § Barn i allmänhet skall tas emot i grundskolan.

Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan.

Barn som inte kan gå i grundskolan eller särskolan därför att de är döva eller hörselskadade skall tas emot i specialskolan.

3 kap. 4 § Styrelsen för särskolan i hemkommunen prövar om ett barn skall tas emot i särskolan under sin skolpliktstid. Fråga om mottagande får även väckas av barnets vårdnadshavare.

Huvudmannen för specialskolan prövar om ett barn skall tas emot i specialskolan under sin skolpliktstid. Fråga om mottagande får väckas av barnets vårdnadshavare eller av barnets hemkommun.

Om ett barn, som har tagits emot i särskolan, bedöms kunna gå över till grundskolan, skall styrelsen för särskolan besluta att barnet inte längre skall vara elev där. Motsvarande gäller för huvudmannen för specialskolan, om den som tagits emot i specialskolan, bedöms kunna gå över till grundskolan eller särskolan.

3 kap. 5 § Beslut enligt 4 § om mottagande i särskolan eller specialskolan får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

3 kap. 6 § Den som är elev i grundskolan eller motsvarande del av särskolan eller specialskolan kan på försök under högst sex månader tas emot som elev i en annan av dessa skolformer, om de skolhuvudmän som berörs är överens om detta och barnets vårdnadshavare lämnar sitt medgivande.

3 kap. 7 § Skolplikten inträder höstterminen det kalenderår då barnet fyller sju år.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen på begäran av ett barns vårdnadshavare besluta att barnet skall börja fullgöra sin skolplikt först höstterminen det kalenderår då barnet fyller åtta år.

Beslut i ärenden enligt andra stycket får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

4 kap. 1 § Utbildningen i grundskolan skall syfta till att ge eleverna de kunskaper och färdigheter och den skolning i övrigt som de behöver för att delta i samhällslivet. Den skall kunna ligga till grund för fortsatt utbildning i gymnasieskolan.

Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet.

6 kap. 1 § Utbildningen i särskolan syftar till att ge utvecklingsstörda barn och ungdomar en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan och gymnasieskolan.

6 kap. 3 § Särskolan omfattar obligatorisk särskola (grundsärskola och träningskola) samt gymnasiesärskola (nationella, specialutformade och individuella program).

Grundsärskolan och träningskolan skall ha tio årskurser. Träningskolan är avsedd för elever som inte kan gå i grundsärskolan. Styrelsen för särskolan avgör om en elev som tas emot i särskolan skall gå i grundsärskolan eller träningskolan.

En elev som började fullgöra sin skolplikt det kalenderår då eleven fyllde åtta år har, när skolplikten upphör, rätt att få fortsätta utbildning i årskurs 9 i den obligatoriska särskolan.

6 kap. 5 § För var och en som enligt denna lag har rätt att gå i särskolan skall hemkommunen sörja för att sådan utbildning kommer till stånd.

Denna skyldighet skall fullgöras genom att hemkommunen anordnar särskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning åt samtliga i kommunen som har rätt till sådan eller kommer överens med någon annan kommun att denna i sin särskola skall ta emot elever vars särskoleutbildning hemkommunen har att sörja för.

9 kap. 3 § Ett barn får fullgöra sin skolplikt i en godkänd fristående skola som motsvarar särskolan endast om styrelsen för särskolan i barnets hemkommun har bedömt att barnet inte kan nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att det är utvecklingsstört.

Lagen om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång (1995:1249)

1 § I stället för vad som föreskrivs i 3 kap. 3 § andra stycket skollagen (1985:1100) om vilka barn som skall tas emot i särskolan gäller bestämmelserna i denna lag.

2 § Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan. Om vårdnadshavaren inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i särskolan, skall barnet fullgöra skolplikten enligt vad som gäller för barn i allmänhet enligt skollagen (1985:1100).

3 § Vad som sägs i 2 § gäller även barn som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, samt barn med autism eller autismliknande tillstånd.

1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) (SKOLFS 1994:1)

1 Skolans värdegrund och uppdrag – Rättigheter och skyldigheter (utdrag)

Skolan skall klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det är inte minst viktigt som underlag för den enskildes val i skolan.

2.4 Skola och hem (utdrag)

Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.

...

läraren skall samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling och hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och därvid iaktta respekt för elevens integritet.

2.8 Rektors ansvar (utdrag)

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. .... Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har därvid, inom angivna ramar, ett särskilt ansvar för att

...

- undervisningen och elevvårdsverksamheten utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver,
- kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan,

...

- resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör,

...

– formerna för samarbete mellan skolan och hemmet utvecklas och att föräldrarna får information om skolans mål och sätt att arbeta och om olika valalternativ,

...

Förvaltningslagen (1986:223)

1 § Denna lag gäller förvaltningsmyndigheternas handläggning av ärenden och domstolarnas handläggning av förvaltningsärenden. Bestämmelserna i 4-6 §§ gäller också annan förvaltningsverksamhet hos dessa myndigheter. I 22 a § finns bestämmelser om överklagande och om krav på prövningstillstånd i kammarrätt.

4 § Varje myndighet skall lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpens skall lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

Frågor från enskilda skall besvaras så snart som möjligt.

Om någon enskild av misstag vänder sig till fel myndighet, bör myndigheten hjälpa honom till rätta.

5 § Myndigheterna skall ta emot besök och telefonsamtal från enskilda. Om särskilda tider för detta är bestämda, skall allmänheten underrättas om dem på lämpligt sätt.

En myndighet skall ha öppet under minst två timmar varje helgfri måndag-fredag för att kunna ta emot och registrera allmänna handlingar och för att kunna ta emot framställningar om att få ta del av allmänna handlingar som förvaras hos myndigheten. Detta gäller dock inte om en sådan dag samtidigt är midsommarafton, julafton eller nyårsafton.

6 § Varje myndighet skall lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten.

7 § Varje ärende där någon enskild är part skall handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Vid handläggningen skall myndigheten beakta möjligheten att själv inhämta upplysningar och yttranden från andra myndigheter, om sådana behövs. Myndigheten skall sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt. Även på andra sätt skall myndigheten underlätta för den enskilde att ha med den att göra.

- 8 § När en myndighet har att göra med någon som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad, bör myndigheten vid behov anlita tolk.
- 13 § Innan en myndighet inhämtar yttrande genom remiss skall den noga pröva behovet av åtgärden. Behöver yttrande inhämtas från flera, skall det göras samtidigt, om inte särskilda skäl föranleder något annat.
Om det inte är obehövt, skall det anges i remissen i vilka avseenden och inom vilken tid yttrande önskas.
- 14 § Vill en sökande, klagande eller annan part lämna uppgifter muntligt i ett ärende som avser myndighetsutövning mot någon enskild, skall han få tillfälle till det, om det kan ske med hänsyn till arbetets behöriga gång.
I andra fall bestämmer myndigheten om handläggningen skall vara muntlig. Myndigheten skall särskilt beakta att muntlig handläggning kan underlätta för enskilda att ha med den att göra.
- 15 § Uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet skall antecknas av myndigheten, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild.
- 16 § En sökande, klagande eller annan part har rätt att ta del av det som har tillförts ärendet, om detta avser myndighetsutövning mot någon enskild. Rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100).
- 17 § Ett ärende får inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom själv och han har fått tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Myndigheten får dock avgöra ärendet utan att så har skett
1. om avgörandet inte går parten emot, om uppgiften saknar betydelse eller om åtgärderna av någon annan anledning är uppenbart obehörliga,
  2. om ärendet rör tjänstetillsättning, antagning för frivillig utbildning, betygssättning, tilldelning av forskningsbidrag eller något jämförbart och det inte är fråga om prövning i högre instans efter överklagande,
  3. om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet i ärendet, eller
  4. om avgörandet inte kan uppskjutas.

Myndigheten bestämmer om underrättelsen skall ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt.

Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100).

20 § Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende skall innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis

1. om beslutet inte går någon part emot eller om det av någon annan anledning är uppenbart obehövt att upplysa om skälen,
2. om beslutet rör tjänstetillsättning, antagning för frivillig utbildning, betygssättning, tilldelning av forskningsbidrag eller något jämförbart,
3. om det är nödvändigt med hänsyn till rikets säkerhet, skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden eller något jämförbart förhållande,
4. om ärendet är så brådskande att det inte finns tid att utforma skälen, eller
5. om ärendet gäller meddelande av föreskrifter som avses i 8 kap. regeringsformen och det inte är fråga om prövning i högre instans efter överklagande.

Har skälen utelämnats, bör myndigheten på begäran av den som är part om möjligt upplysa honom om dem i efterhand.

21 § En sökande, klagande eller annan part skall underrättas om innehållet i det beslut varigenom myndigheten avgör ärendet, om detta avser myndighetsutövning mot någon enskild. Parten behöver dock inte underrättas, om det är uppenbart obehövt.

Om beslutet går parten emot och kan överklagas, skall han underrättas om hur han kan överklaga det. Han skall då också underrättas om sådana avvikande meningar som avses i 19 § eller som har antecknats enligt särskilda bestämmelser.

Myndigheten bestämmer om underrättelsen skall ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt. Underrättelsen skall dock alltid ske skriftligt, om parten begär det. Denna paragraf tillämpas också när någon annan som får överklaga beslutet begär att få ta del av det.

22 § Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot och beslutet kan överklagas.

22 a § Beslut överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte beslut i administrativa ärenden och beslut i ärenden som avses i 20 § första stycket 5.

Om överklagande har skett med stöd av första stycket krävs prövnings-tillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Av 3 § framgår att särskilda föreskrifter som har meddelats angående överklagande eller överklagandeförbud gäller i stället för bestämmelserna i första och andra stycket.

23 § Ett beslut överklagas skriftligt. I skrivelsen skall klaganden ange vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som han begär.

Skrivelsen ges in till den myndighet som har meddelat beslutet. Den skall ha kommit in dit inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om klaganden är en part som företräder det allmänna och beslutet överklagas till en länsrätt eller kammarrätt, skall överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Tiden för överklagande av sådana beslut som gäller föreskrifter som avses i 8 kap. regeringsformen och som inte delges räknas från den dag då beslutet gavs till kända. Har beslutet getts till kända vid mer än ett tillfälle, räknas tiden från dagen för det sista föreskrivna tillkännagivandet.

24 § Den myndighet som har meddelat det överklagade beslutet prövar om skrivelsen med överklagandet har kommit in i rätt tid. Har skrivelsen kommit in för sent, skall myndigheten avisa den, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Skrivelsen skall inte avisas, om förseningen beror på att myndigheten har lämnat klaganden en felaktig underrättelse om hur man överklagar.

Skrivelsen skall inte heller avisas, om den inom överklagandetiden har kommit in till den myndighet som skall pröva överklagandet. I ett sådant fall skall denna myndighet vidarebefordra skrivelsen till den myndighet som har meddelat beslutet och samtidigt lämna uppgift om vilken dag skrivelsen kom in till den högre instansen.

25 § Om skrivelsen inte avisas enligt 24 §, skall den myndighet som har meddelat beslutet överlämna skrivelsen och övriga handlingar i ärendet till den myndighet som skall pröva överklagandet.

26 § Ett beslut som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av myndighetens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, får rättas av den myndighet som har meddelat beslutet. Innan rättelse sker skall myndigheten ge den som är part tillfälle att yttra sig, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild och åtgärden inte är obehövlig.

27 § Finner en myndighet att ett beslut, som den har meddelat som första instans, är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, skall myndigheten ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part. Skyldigheten gäller även om beslutet överklagas, såvida inte klaganden begär att beslutet tills vidare inte skall gälla (inhibition).

Skyldigheten gäller inte, om myndigheten har överlämnat handlingarna i ärendet till en högre instans eller om det i annat fall finns särskilda skäl mot att myndigheten ändrar beslutet.

28 § Ett överklagande av en myndighets beslut förfaller, om myndigheten själv ändrar beslutet så som klaganden begär. I så fall tillämpas inte 24 och 25 §§.

Ändrar myndigheten beslutet på annat sätt än klaganden begär, skall överklagandet anses omfatta det nya beslutet, om inte avvisning skall ske enligt 24 §.

29 § En myndighet som skall pröva ett överklagande får bestämma att det överklagade beslutet tills vidare inte skall gälla.

30 § Har en skrivelse med överklagande avisats på grund av att den har kommit in för sent, får avvisningsbeslutet överklagas i samma ordning som beslutet i huvudsaken. Har avvisningsbeslutet efter överklagande prövats av en högre instans, får den högre instansens beslut i frågan inte överklagas.

Sekretesslagen (1980:100)

1 kap. 1 § Denna lag innehåller bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar. I sistnämnda hänseende innefattar bestämmelserna begränsning i den i tryckfrihetsförordningen stadgade rätten att ta del av allmänna handlingar.

Bestämmelserna avser förbud att röja uppgift, vare sig det sker muntligen eller genom att allmän handling lämnas ut eller det sker på annat sätt (sekretess).

Lagen innehåller även andra föreskrifter om allmänna handlingar.

I denna lag finns också bestämmelser om begränsning av den rätt att lämna meddelande för offentliggörande i tryckt eller därmed jämställd skrift eller i radioprogram, film, ljudupptagningar eller därmed jämställt medium varom grundläggande bestämmelser ges i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

1 kap. 2 § Uppgift för vilken sekretess gäller enligt denna lag får inte röjas för enskild i andra fall än som anges i denna lag eller i lag eller förordning till vilken denna lag hänvisar.

1 kap. 3 § Gäller enligt denna lag sekretess för uppgift som förekommer hos viss myndighet, får uppgiften inte röjas för annan myndighet i andra fall än som anges i denna lag eller i lag eller förordning till vilken denna lag hänvisar.

Vad som sägs om myndighet i första stycket, 5 §, 13 och 14 kap. samt i särskilda bestämmelser i denna lag om överföring av sekretess mellan myndigheter gäller också i förhållandet mellan olika verksamhetsgrenar inom samma myndighet, när de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra.

Uppgift för vilken sekretess gäller enligt denna lag får inte röjas för utländsk myndighet eller mellanfolklig organisation annat än om utlämnande sker i enlighet med särskild föreskrift därom i lag eller förordning eller om uppgiften i motsvarande fall skulle få utlämnas till svensk myndighet och det enligt den utlämnande myndighetens prövning står klart, att det är förenligt med svenska intressen att uppgiften lämnas till den utländska myndigheten eller mellanfolkliga organisationen.

1 kap. 5 § Sekretess utgör inte hinder mot att uppgift lämnas ut, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten skall kunna fullgöra sin verksamhet.

1 kap. 6 § Förbud att röja eller utnyttja sekretessbelagd uppgift gäller för myndighet där uppgiften är sekretessbelagd samt för person som på grund av anställning eller uppdrag hos myndigheten, på grund av tjänsteplikt eller på annan liknande grund för det allmännas räkning deltar eller har deltagit i myndighetens verksamhet och därvid har fått kännedom om uppgiften.

1 kap. 7 § Sådana bestämmelser, som avser överföring av sekretess från en myndighet till en annan, tillämpas även när person som avses i 6 § lämnar uppgift till annan myndighet utan att han därvid företräder den myndighet till vilken han är knuten.

7 kap. 1 § Sekretess gäller, om inte annat följer av 2 §, inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Detsamma gäller i annan medicinsk verksamhet, såsom rättsmedicinsk och rättspsykiatrisk undersökning, insemination, fastställande av könstillhörighet, abort, sterilisering, kastrering, åtgärder mot smittsamma sjukdomar och ärenden hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet.

Sekretess enligt första stycket gäller också i sådan verksamhet hos myndighet som innefattar omprövning av beslut i eller särskild tillsyn över allmän eller enskild hälso- och sjukvård.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av patientjournal inom enskild hälso- och sjukvård för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till hälso- och sjukvårdspersonal om uppgiften behövs för vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

En landstingskommunal eller kommunal myndighet som bedriver verksamhet som avses i första stycket får lämna uppgift till en annan sådan myndighet för forskning eller framställning av statistik eller för administration på verksamhetsområdet, om det inte kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Vidare får utan hinder av sekretessen uppgift lämnas till enskild enligt vad som föreskrivs i lagen (1984:1140) om insemination, lagen (1988:1473) om undersökning beträffande HIV-smitta i brottmål, lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård och smittskyddslagen (1988:1472).

7 kap. 9 § Sekretess gäller i förskoleklassen, grundskolan, gymnasie-skolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

Sekretess gäller på samma område dels i skolans elevvårdande verksamhet i övrigt för uppgift om enskilds personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av elev eller om skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i elevvårdsärende eller i annat ärende som nu har nämnts.

Sekretess gäller på samma område i annat fall än som avses i första och andra styckena för uppgift om enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller inom utbildningsväsendet i övrigt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller syofunktionär, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Dessutom gäller inom arbetsmarknads utbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, svenskundervisningen för invandrare (sfi) och folkhögskolan sekretess i annan elevvårdande verksamhet för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. ...Sekretess gäller i specialpedagogisk stödverksamhet för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller hos Statens skolverk i verksamhet som avser tillsyn över utbildning vid skolor med enskild huvudman (fristående skolor) för uppgift som härrör från skolans elevvårdande verksamhet och som gäller enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Samma sekretess gäller i nämnda tillsynsverksamhet för uppgift som hänför sig till en fråga om tillrättaförande av elev eller skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen enligt detta stycke gäller dock inte Statens skolverks beslut i ett ärende.

Sekretess gäller i skolbarnsomsorgen för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Sekretess gäller i samma verksamhet för annan uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den

enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

14 kap.1 § Sekretess hindrar inte att uppgift lämnas till regeringen eller riksdagen. Sekretess hindrar inte heller att uppgift lämnas till annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

14 kap. 2 § (utdrag)

...

Sekretess enligt 7 kap. 1 § och 4 § första och tredje styckena hindrar inte att uppgift om enskild, som inte fyllt arton år eller som fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel, eller närstående till denne lämnas från myndighet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten till annan sådan myndighet, om det behövs för att den enskilde skall få nödvändig vård, behandling eller annat stöd. Detsamma gäller i fråga om lämnande av uppgift om gravid kvinna eller närstående till henne, om det behövs för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

14 kap. 3 § Utöver vad som följer av 1 och 2 §§ får sekretessbelagd uppgift lämnas till myndighet, om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda.

Första stycket gäller inte i fråga om sekretess enligt 7 kap. 1-6 och 34 §§, 8 kap. 8 § första stycket och 9 och 15 §§ samt 9 kap. 4 och 7 §§, 8 § första och andra styckena och 9 §. Inte heller gäller första stycket, om utlämnandet strider mot lag eller förordning eller föreskrift som har meddelats med stöd av personuppgiftslagen (1998:204).

14 kap. 4 § Sekretess till skydd för enskild gäller inte i förhållande till den enskilde själv och kan i övrigt helt eller delvis efterges av honom. Vad nu har sagts gäller dock inte om annat följer av bestämmelse i denna lag.

Sekretess för uppgift till skydd för en underårig gäller även i förhållande till vårdnadshavaren och får inte efterges av denne, om det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren.

14 kap. 5 § Sekretess hindrar inte att sökande, klagande eller annan part i mål eller ärende hos domstol eller annan myndighet tar del av handling eller annat material i målet eller ärendet. Handling eller annat material får dock inte lämnas ut, i den mån det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. I sådant fall skall myndigheten på annat sätt lämna parten upplys

ning om vad materialet innehåller, i den mån det behövs för att han skall kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen skall skydda.

Sekretess hindrar aldrig att part i mål eller ärende tar del av dom eller beslut i målet eller ärendet. Inte heller innebär sekretess begränsning i parts rätt enligt rättegångsbalken att få del av alla omständigheter som läggs till grund för avgörande av mål eller ärende.

Första och andra styckena tillämpas inte, om avvikande bestämmelser har meddelats i lag.

15 kap. 1 § När allmänna handlingar har kommit in till eller upprättats hos en myndighet skall handlingen registreras utan dröjsmål, om det inte är uppenbart att den är av ringa betydelse för myndighetens verksamhet. I fråga om allmänna handlingar, för vilka sekretess inte gäller, får dock registrering underlåtas om handlingarna hålls så ordnade att det utan svårighet kan fastställas om handling har kommit in eller upprättats.

Om särskilda skäl föreligger får regeringen föreskriva undantag från registreringsskyldighet enligt första stycket i fråga om handlingar av visst slag som hos myndigheten förekommer i betydande omfattning.

I 13 § finns bestämmelser om undantag från registreringskyldigheten i fråga om vissa upptagningar för automatisk databehandling.

FN:s konvention om barnets rättigheter (antagen av FN:s generalförsamling den 20 november 1989)

Artikel 3 (utdrag)

1. Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.

Artikel 28 (utdrag)

1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till utbildning och i syfte gradvis förverkliga denna rätt och på grundval av lika möjligheter skall de särskilt
  - (a) göra grundutbildning obligatorisk och kostnadsfritt tillgänglig för alla;
  - (b) uppmuntra utvecklingen av olika former av undervisning som följer efter grundutbildningen, innefattande såväl allmän utbildning som yrkesutbildning, göra dessa tillgängliga och åtkomliga för varje

- barn samt vidta lämpliga åtgärder såsom införande av kostnadsfri utbildning och ekonomiskt stöd vid behov;
- (c) göra högre utbildning tillgänglig för alla på grundval av förmåga genom varje lämpligt medel;
  - (d) göra studierådgivning och yrkesorientering tillgänglig och åtkomlig för alla barn;
  - (e) vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott.

Artikel 29 (utdrag)

1. Konventionsstaterna är överens om att barnets utbildning skall syfta till att
  - (a) utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga;
  - (b) utveckla respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna samt för de principer som uppställs i Förenta nationernas stadga;
  - (c) utveckla respekt för barnets föräldrar, för barnets egen kulturella identitet, eget språk och egna värden och för kulturer som skiljer sig från barnets egen;
  - (d) förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans, jämlikhet mellan könen och vänskap mellan alla folk, etniska, nationella och religiösa grupper och personer som tillhör urbefolkningar.

Föräldrabalken

6 kap. 11 § Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren skall därvid i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål.

6 kap. 13 § Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare, skall vad som sägs i 11 eller 12 § gälla dem tillsammans.

Är en av vårdnadshavarna till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak förhindrad att ta del av sådana beslut rörande vårdnaden som inte utan olägenhet kan uppskjutas, bestämmer den andre ensam. Denne får dock inte ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, om inte barnets bästa uppenbarligen kräver det.